

COINCIDENȚE.

GRAVORUL GABRIEL POPESCU – REGELE CAROL I

Elena Hussein, Dumitra Bulei

2-8 aprilie 1866 – Principele Carol este ales Domn al României prin plebiscit cu 685 000 de voturi pentru și 224 000 contra.

8 aprilie 1866 – Gabriel Popescu vede lumina zilei „pe un picior de plai, pe o gură de rai”, în satul Gura Vulcani, comuna Vulcana Pandeale, județul Dâmbovița¹.

Ce stranie și fericită coincidență!

Carol I, devenit rege în 1881 prin proclamarea României ca regat, a fost un rege sever și cumpătat, cu o înaltă ținută morală, viteaz și diplomat deosebit de abil, bun cunoscător al politicii externe. A manifestat un interes deosebit pentru artă, literatură și știință, pe care le-a sprijinit cu multă generozitate din averea personală. Prezida adeseori ședințele Academiei Române și Societății Geografice. În 1891 a pus bazele Fundației Universitare „Carol”, pentru studenți. Sub domnia lui Carol I România face progrese foarte mari, încercând să iasă din starea de înapoiere politică și culturală în care se afla.

Gabriel Popescu își urmează destinul hotărât poate deja de mișcarea astrelor în primăvara venirii sale pe lume. Se îndreaptă spre o carieră tehnică, absolvind Școala Națională de Poduri și Șosele (Școala Politehnică de azi) și profesează câțiva ani în domeniul pentru care se pregătise. În timpul școlii este remarcat pentru talentul la desen de directorul școlii, inginerul constructor Gheorghe Duca², care mai târziu devenit director al Căilor Ferate Române, îi obține o bursă de studii pentru doi ani la Paris din partea Ministerului Lucrărilor Publice³.

În aprilie 1894 se înscrie la Academia Julian din Paris unde va studia pictura cu Bouguereau, Doucet și Gabriel Ferrier. Calitățile sale de desenator îl determină să se înscrie și la cel mai important colegiu de artă din Franța <<École

¹ Este unu dintre cei 8 copii ai soților Maria și Grigore Dumitru (numele de Popescu este adoptat după profesiunea tatălui, preot)

² Națiunea recunoscătoare i-a veșnicit memoria într-un colț din București, între Gara de Nord și Școala Politehnică printr-o statuie la care au contribuit 5 artiști: arhitectii Ștefan Burcuș și Scarlat Petculescu care au gândit ansamblul, sculptorii Filip Marin, care a modelat bustul, Kraus, autorul celor 3 basoreliefuri și Dimitrie Paciurea care a creat figura alegorică tradițională

³ Când Ministerul lucrărilor publice a încetat plata subvenției, Gheorghe Duca a continuat să îl susțină pe artist printr-o colectă a profesorilor Școlii de Poduri și Șosele; drept recunoștință Gabriel Popescu v-a oferii familiei Duca, în 1899, cartonul după „*Portretul lui Erasmus, de Holbin*”, împreună cu alte interpretări după Henner Van Dyck Bouchardon etc.

Nationale et Spéciale de Beaux-Arts>> pentru a urma cursurile gravorului Jules Jacquet.

În atmosfera de emulație în care trăiește la Paris, el știe să culeagă ceea ce mai târziu îl va ajuta să-și făurească un crez propriu în artă și reușește în scurt timp, și printr-o muncă susținută, să stăpânească tehnica gravurii în mod desăvârșit, câștigând stima profesorului Jacquet care îl asociază la executarea multor planșe din comenzile sale.

În ianuarie 1897 Gabriel Popescu se afla în țară și bucurându-se de înalta ocrotire a Regelui Carol I, care înțelesese necesitatea dezvoltării artei la noi, primește o bursă regală pentru încă doi ani.

Și-a prelungit șederea în Franța cu ocazia Expoziției Universale de la 1900, când Ministrul Instrucțiunii Publice, Take Ionescu⁴, l-a delegat să reprezinte arta românească. Obține medalia de bronz pentru cele trei gravuri expuse: „*Portretul Marthei Canazin*”, „*Vârful cu dor*” după G.D. Mirea și „*Teseu părăsind pe Ariadna*” după un proiect de tapiserie al lui Fr. Ehrmann.

În același timp în țară începe să-i fie recunoscută valoarea și fiind singurul artist gravor de specialitate, Direcția Generală a Telegrafelor și Poștelor din București îl autorizează să studieze tehnica de fabricare a timbrelor în atelierul Serviciilor Poștale și Telegrafice din Paris. Totodată primește comanda unui timbru poștal pentru inaugurarea Palatului Poștelor și Telegrafelor din București.

Tot în anul 1900, Gabriel Popescu părăsește Franța și se stabilește definitiv în țară. Instalează fabrica de timbre din București, unde primește postul de gravor. Nu se va împăca însă cu o activitate atât de limitată din punct de vedere artistic. Se retrage în satul natal pentru a se consacra lucrărilor de artă și unde își va construi o casă cu atelier de lucru după proiectul arhitectului Alexandru Clavel.

În anul 1906, Gabriel Popescu executa portretul regelui Carol I, la patruzeci de ani de domnie, omagiu închinat marelui întemeietor al Dinastiei și expresie a recunoștinței fostului bursier al Casei Regale.

Cu acest prilej pe câmpia Filaretului din București se înființează Parcul Carol unde va fi organizată Expoziția generală menită să înfățișeze dezvoltarea României în toate domeniile (organizator C. I. Istrati).

Prietenul lui Gabriel Popescu, sculptorul Dimitrie Paciurea⁵ primea cu această ocazie comanda unui grup statuar pentru Parcul Carol, care astăzi nu mai

⁴ Take (Dumitru) Ionescu (13 octombrie 1922) doctorat în drept la Paris, avocat, orator, ziarist, publicist, om politic, ministru, prim-ministru, președinte al Consiliului Național al Unității Române, constituit la Paris în 24 august/septembrie

⁵ Dimitrie Paciurea (2 noiembrie 1873 – 4 iulie 1932); Studii de artă la București și la Paris, participant la expoziții în România și străinătate, profesor la Școala de Belle Arte din București; este șeful Școlii Impresioniste de la noi, precursor al moderniștilor, maestru recunoscut al sculpturii românești. Gabriel Popescu desenează în cărbune între 1885 – 1886 portretul sculptorului Paciurea care studia în aceeași perioadă la Paris. Desenul a aparținut colecției Jean Al. Steriadi, apoi Muzeului Kalinderu și a fost distrus în timpul bombardamentelor din 1944. În 1921 Gabriel Popescu desenează și apoi gravează în acvaforte *Portretul sculptorului Paciurea* reprezentat din profil. În 1922, iulie Gabriel

poate fi admirat așa cum l-a conceput artistul, „*Gigantul*” lui Paciurea fiind instalat izolat pe una din aleile parcului.

La Expoziția din 1906 au participat mii și mii de români veniți din toate regiunile țării (inclusiv din zonele subjugate) și care s-au întors acasă cu conștiința națională întărită de credința apropierei Unirii celei mari.

Artistul Gabriel Popescu era în această perioadă foarte bolnav și spera să mai poată săpa în dăltiță ultimele trăsături ale „*Portretului Regelui Carol I*”, cu credința că va primi ultima apreciere, înaintea morții. Când a terminat portretul însă, odihna și aerul curat de la țară, l-au ajutat să se restabilească. Însănătoșit, gravorul este primit în audiență la Suveran, plachetele comemorative „*Biserica Domnească Sf. Nicolae*” și „*Biserica Sfinții Trei Ierarhi*” din Iași, fiind cunoscute mai întâi la Palat.

Înalta prețuire a regelui, îl determină în anul 1908 pe ministrul Instrucțiunii Publice Spiru Haret⁶ să-l cheme pe Gabriel Popescu pentru a suplini o catedră de desen la Școala de Belle-Arte din București (în biblioteca artistului se găsește „*Mecanica socială*” în limba franceză a lui Spiru Haret). În 1911 se reînființează catedra de gravură pe care artistul o ocupă până în toamna anului 1934.

Se împlinea astfel destinul său, de artist și profesor, dăruindu-se cu generozitate învățământului, fiind iubit de elevi și stimat de colegi.

În 1914, anul morții Regelui Carol I, Gabriel Popescu era în plină maturitate artistică, atingând culmile artei sale prin gravura „*Lupta de la Anghiari*”, după desenul lui Rubens, executat după celebrul proiect al lui Leonardo da Vinci, pentru decorarea sălii de consiliu din „*Palazzo della Signoria*” din Florența, pe care o expune la Expoziția oficială a artiștilor în viață. I se decernează medalia I.

Între 1915-1920 Gabriel Popescu se dedică în special gravurii de interpretare după picturi și sculpturi cunoscute în istoria artei universale. Printre gravurile originale se numără și „*Portretul Regelui Ferdinand*”.

În 1929 obține premiul național de artă plastică. Gabriel Popescu a fost cel care a impus gravura ca ramură independentă a artei la noi în țară, punând o temelie solidă învățământului în specialitatea gravurii pe metal și distingându-se ca o puternică personalitate în istoria artelor noastre.

Popescu expune la *Maison d'art*, cu sculptorii Paciurea și Medrea. În 1926 Gabriel Popescu interpretează *Zeului războiului* după Paciurea. În 1930, în primăvară, Gabriel Popescu are o altă expoziție la Muzeul Aman împreună cu sculptorul Paciurea.

⁶ Spiru Haret (1851 – 1912), matematician, astronom, pedagog și sociolog, în trei rânduri ministrul Cultelor și Instrucțiunilor Publice, organizator și reformator al învățământului de toate gradele, organizator al cooperativelor sătești, prin *Cooperativa Banca Populară*. A inițiat acțiuni de alfabetizare și trezire a conștiinței publice în lumea satelor, prin intermediul învățămîntului rural. Este primul român doctor în matematică la Paris (1879). Are lucrări de mare valoare pentru vremea sa în mecanica cerească asupra invariabilității marilor axe ale orbitelor planetare. A scris cea dintâi *Mecanică Socială*. A întreprins numeroase studii asupra învățămîntului.

La 140 de ani de la nașterea artistului⁷, patrimoniul Casei Atelier „Gabriel Popescu” s-a mai îmbogățit cu încă patru opere, printre care și un „*Portrait al Regelui Carol I*” ca urmare a donației generoase a doamnei Ioana Beldiman, nepoata artistului.

Bibliografie:

- *** *Enciclopedia română*, Cluj, 1930, Editura comitetului de redacție al Enciclopediei române Minerva (președinte Alexandru C. Pteancu)
- S. A. Iuca *Note privitoare la viața și opera gravorului Gabriel Popescu*
În: *Viața românească*, nr. 4 aprilie 1939
- S. Ionescu *Catalog Gabriel Popescu*, Expoziție retrospectivă București 1969
- V. Dimitriu *Dimitrie Paciurea - dăltuitorul Gigantului*, În: Almanah „Terra” 2002

⁷ Consiliul Județean Dâmbovița, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște și Primăria comunei Vulcana Pandele au fost organizatorii zilelor *Gabriel Popescu – 140 de ani de la naștere*, pe 7-8 aprilie 2006. Pe 7 aprilie a avut loc Expoziție de gravură Gabriel Popescu, la galeriile Stelea din Târgoviște unde au fost expuse lucrări de gravură și desen, fotografii de familie, documente personale, cărți din biblioteca gravorului, corespondență, manuscrise etc. iar pe 8 aprilie a avut loc un pelerinaj la mormântul artistului, la Biserica Fussea din Gura Vulcânii și o evocare a artistului la Casa Atelier Gabriel Popescu din Vulcana Pandele, unde au vorbit prof. univ. Ioana Beldiman, nepoata gravorului Ruxandra Beldiman – istoric de artă, strănepoata artistului, arhitect Corneliu Ionescu și profesor Radu Ionescu – nepoți de frate ai artistului.

Anexa 1 - Gabriel Popescu, *Portretul Regelui Carol I*, gravură aquaforte și dălțiță, 29,5 x 19 cm.

Anexa 2 - Gabriel Popescu. *Studiu*, desen, creion, 32,5 x 12,5 cm.

Anexa 3 - Gabriel Popescu. *Scenă de la Gura Vulcănii cu găște și copii*, desen cărbune, 38,8 x 26 cm.

Anexa 4 - Gabriel Popescu. *Doi copii*, peniță tuș, 38 x 28 cm.